

Handleiding GAS-methode

Individuele doelen stellen en evalueren

Wanneer je inzicht wil krijgen in de mate waarin cliënten baat hebben bij een technologie of interventie kun je de Goal Attainment Scale (GAS) gebruiken. Cliënten kunnen verschillende doelen hebben wanneer een technologie wordt ingezet. De GAS is een methode waarmee je individuele doelen identificeert en de voortgang van deze individuele doelen evalueert. In deze handleiding beschrijven we wat de GAS-methode is en hoe je die kunt gebruiken. Als voorbeeld nemen we MijnEigenPlan.

Achtergrond GAS

De GAS is oorspronkelijk ontwikkeld voor gebruik in de geestelijke gezondheidszorg¹. De methodiek wordt inmiddels in verschillende vakgebieden gebruikt, zoals de revalidatiezorg² en ouderenzorg^{3,4}. Het gebruik van de GAS ondersteunt het methodisch werken, doordat er concrete werkdoelen worden opgesteld, vastgelegd en deze systematisch worden geëvalueerd. Door het scoringssysteem wordt inzicht verkregen in hoeverre een doel is behaald⁵.

1 Kiresuk TJ, Sherman RE. Goal attainment scaling: A general method for evaluating comprehensive community mental health programs. *Community Ment Health J.* 1968 Dec;4(6):443-53. doi: 10.1007/BF01530764.

2 Harpster K, Sheehan A, Foster EA, Leffler E, Schwab SM, Angeli JM. The methodological application of goal attainment scaling in pediatric rehabilitation research: a systematic review. *Disabil Rehabil.* 2019 Dec;41(24):2855-2864. doi: 10.1080/09638288.2018.1474952.

3 Bouwens SFM, van Heugten CM, Verhey FRJ (2008) Review of goal attainment scaling as a useful outcome measure in psychogeriatric patients with cognitive disorders. *Dement Geriatr Cogn Disord* 26(6):528–540. <https://doi.org/10.1159/000178757>

4 Giovannetti ER, Clair CA, Jennings LA, Sandberg SF, Bowman A, Reuben DB, Scholle SH. Standardised approach to measuring goal-based outcomes among older disabled adults: results from a multisite pilot. *BMJ Qual Saf.* 2021 Feb;30(2):157-166. doi: 10.1136/bmjqs-2019-010742.

5 Meetinstrumenten in de zorg. Goal Attainment Scale. Uitgebreide toelichting van het instrument. 2016. Beschikbaar via: <https://meetinstrumentenzorg.nl/instrumenten/goal-attainment-scale/>

Het opstellen en scoren van doelen op een SMART manier vergt kennis en vaardigheden⁶. De betrouwbaarheid van de GAS kan worden vergroot enerzijds door mensen hierop te trainen, waardoor het opstellen en scoren zo veel mogelijk wordt gestandaardiseerd en anderzijds door samen met de persoon waarover het gaat het doel op te stellen^{2,7}.

6 Dekkers K, de Viet E, Eilander H, Steenbeek D. Goal Attainment Scaling (GAS) in de praktijk: handleiding. Breda: Revant Revalidatiecentrum; 2011. Beschikbaar via: https://revant.nl/dynamic/media/1/documents/Gas/handleiding_GAS.pdf

7 Matérne M, Frank A, Arvidsson P. The utility of goal attainment scaling in evaluating a structured water dance intervention for adults with profound intellectual and multiple disabilities. *Heliyon.* 2021 Aug 30;7(9):e07902. doi: 10.1016/j.heliyon.2021.e07902.

De GAS en onderzoek

Naast dat de GAS in de praktijk kan worden ingezet om de voortgang van cliënten bij te houden en de geleverde zorg te evalueren, wordt de GAS ook binnen (wetenschappelijk) onderzoek gebruikt⁸. In de wetenschappelijke literatuur zijn verschillende vormen van de GAS te vinden. De 5-puntsschaal wordt vaak in onderzoek gebruikt. Er zijn ook 6- en 7-puntsschalen te vinden die bijvoorbeeld tot een score -3 lopen om de mate van achteruitgang ook te kunnen evalueren⁹. De betrouwbaarheid van de GAS is afhankelijk van degene die de doelen opstelt en scoort. Naast training en het betrekken van de persoon waarvoor het doel wordt opgesteld, is het binnen een onderzoeksetting van belang dat alle levels van de GAS expliciet worden geformuleerd¹⁰. Om de betrouwbaarheid te vergroten wordt geadviseerd om ook willekeurig gekozen controle-doelen te stellen en om naast de GAS andere uitkomstmaten te gebruiken^{11,12}.

Meer weten over de validiteit en betrouwbaarheid van de GAS? Bekijk dan het artikel van Shogren en collega's¹³. Zij presenteren, specifiek voor de gehandicaptensector, een raamwerk met belangrijke overwegingen bij de inzet de methodiek om het gebruik van de GAS in onderzoek en praktijk verder te systematiseren.

12.2

8 Dekkers K, de Viet E, Eilander H, Steenbeek D. Goal Attainment Scaling (GAS) in de praktijk: handleiding. Breda: Revant Revalidatiecentrum; 2011. Beschikbaar via: https://revant.nl/dynamic/media/1/documents/Gas/handleiding_GAS.pdf

9 Matérne M, Frank A, Arvidsson P. The utility of goal attainment scaling in evaluating a structured water dance intervention for adults with profound intellectual and multiple disabilities. *Heliyon*. 2021 Aug 30;7(9):e07902. doi: 10.1016/j.heliyon.2021.e07902.

10 Krasny-Pacini A, Evans J, Sohlberg MM, Chevignard M. Proposed Criteria for Appraising Goal Attainment Scales Used as Outcome Measures in Rehabilitation Research. *Arch Phys Med Rehabil*. 2016 Jan;97(1):157-70. doi: 10.1016/j.apmr.2015.08.424.

11 Lee CE, Shogren KA, Segal J, Pezzimenti F, Aleman-Tovar J, Taylor JL. Goal attainment scaling-community-based: A method to incorporate personalized outcomes into intervention research with youth and adults on the autism spectrum. *Autism*. 2022 Jan;26(1):178-187. doi: 10.1177/13623613211024492.

12 Matérne M, Frank A, Arvidsson P. The utility of goal attainment scaling in evaluating a structured water dance intervention for adults with profound intellectual and multiple disabilities. *Heliyon*. 2021 Aug 30;7(9):e07902. doi: 10.1016/j.heliyon.2021.e07902.

13 Shogren KA, Dean EE, Burke KM, Raley SK, Taylor JL. Goal Attainment Scaling: A Framework for Research and Practice in the Intellectual and Developmental Disabilities Field. *Intellect Dev Disabil*. 2021 Feb 1;59(1):7-21. doi: 10.1352/1934-9556-59.1.7.

Wat is de GAS?

De GAS is een methode waarbij er per cliënt een persoonlijk doel wordt opgesteld en er met een 5-puntsschaal wordt vastgelegd in welke mate het doel behaald is. Een zorgmedewerker stelt samen met de cliënt de huidige situatie, ook wel uitgangssituatie genoemd, en een concreet persoonlijk doel op. Doelen worden zoveel mogelijk SMART geformuleerd: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden. De zorgmedewerker en cliënt evalueren na een vooraf bepaalde periode de mate waarin het doel behaald is. Dit wordt weergegeven met een getal op de GAS-schaal, een waarde van -1 tot +3. Er wordt een toelichting geschreven bij de gekozen score. Wanneer een cliënt meerdere doelen heeft, wordt voor al deze doelen een aparte GAS opgesteld. De GAS is niet aandoening of interventie specifiek en kan daarom bij verschillende doelgroepen en voor elke interventie worden gebruikt.

Wie kan deze methode gebruiken?

De coördinerend ondersteuner of persoonlijk begeleider.

Hoe werkt de GAS in de praktijk?

Vooraf

Stel vast voor welke periode je voor welke cliënten je de GAS wilt invullen en wie verantwoordelijk is voor de beoordeling van de doelrealisatie. En spreek af waar je de gegevens vastlegt. Doe je dit in het cliëntendossier? Of houd je hier een aparte registratie van bij? Voordeel van het cliëntendossier is dat je het doel in het dossier kunt zetten, waardoor je collega's hierop attendeert en zij hierop ook kunnen rapporteren.

GAS-Schaal

Met de GAS-methodiek leg je voor elk doel op een 5-puntsschaal vast in welke mate de client het doel gehaald heeft. Met de score op de GAS-schaal geef je dit weer in een getal van -1 tot +3. In de tabel hiernaast lees je wat deze getallen betekenen. Dit noemen we de doelrealisatie.

Score Doelrealisatie (Goal attainment niveau)	Definiëring
-1 (achteruitgang)	Er is een achteruitgang ten opzichte van de uitgangssituatie.
0 (uitgangssituatie)	Beschrijf de uitgangssituatie.
+1 (minder dan het doel)	Er is wel een vooruitgang, maar het doel is niet behaald.
+2 (doel)	Hier beschrijf je SMART bij welke uitkomst het doel behaald is.
+3 (meer dan het doel)	Er is een vooruitgang die (veel) verder gaat dan het gestelde doel.

Wat in bovenstaande tabel vetgedrukt staat, beschrijf je voordat de cliënt aan de slag gaat met zijn of haar doel.

Beschrijven van de uitgangssituatie

Beschrijf de uitgangssituatie zo concreet mogelijk. De uitgangssituatie stel je bij voorkeur vast tijdens een gesprek met de cliënt. Dit kan ook tijdens een gesprek met een wettelijk vertegenwoordiger zijn, of door observatie van de client tijdens uitvoering van de taak.

Beschrijven wanneer het doel is behaald

Beschrijf bij welke uitkomst een doel is behaald. Werk zoveel mogelijk met één variabele per doel. Een variabele kan bijvoorbeeld snelheid, complexiteit of zelfstandigheid zijn. Formuleer je doelen ook SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden), hoe concreter je bent hoe beter de doelrealisatie te meten is.

Leg de resultaten vast

Houdt in de periode dat de cliënt aan zijn doel werkt de voortgang bij in het cliëntendossier of in een aparte registratie. Zorg dat alle betrokkenen hiervan op de hoogte zijn en dit bijhouden. Dit maakt het makkelijker om later een GAS-score te geven.

Voorbeeld 1

Doelrealisatie	
-1 (achteruitgang)	Er is een achteruitgang ten opzichte van de uitgangssituatie. Op dit moment lukt het Kees niet om uit zichzelf eens per week de was te doen. Het kost hem veel energie om de juiste stappen (was sorteren, juiste programma kiezen etc.) te bedenken. De begeleiding moet hem hier bij helpen.
0 (uitgangssituatie)	
+1 (minder dan het doel)	Er is wel een vooruitgang, maar het doel is niet behaald. Het lukt Kees door gebruik van MijnEigenPlan een keer per week uit zichzelf de was te doen en daarbij de juiste stappen te doorlopen. Hierdoor is hij ook minder vermoeid aan het einde van de dag.
+2 (doel)	
+3 (meer dan het doel)	Er is een vooruitgang die (veel) verder gaat dan het gestelde doel.

Scoren van de GAS

Evalueer vervolgens na de vastgestelde periode (bijvoorbeeld drie maanden) het doel en geef een score volgens de GAS-methodiek. Geef ook een toelichting op de score.

Hoe

Er zijn verschillende manieren om te scoren. Je kunt kijken hoe een cliënt/naaste de activiteit uitvoert. Of de cliënt/naaste geeft zelf aan hoe het gaat. Het is wenselijk om objectief te meten/observeren, bijvoorbeeld door meerdere betrokkenen (waaronder de cliënt) te laten scoren. Zo weet je zeker dat de score het meest overeenkomt met de werkelijkheid.

Wanneer blijkt dat het doel niet behaald is binnen de gestelde termijn, bekijk dan hoe het komt dat dit niet is gelukt. Komt het doordat het doel te hoog gegrepen is of doordat er onvoldoende ondersteuning of motivatie was? Door dit samen met de cliënt en/of naaste te bespreken, krijgt de cliënt ruimte voor eigen regie, als zorgverlener ondersteun je hierbij. De uitkomst leg je vast.

Voorbeeld 2

Doelrealisatie	
-1 (achteruitgang)	Er is een achteruitgang ten opzichte van de uitgangssituatie. Kees gaat elk weekend bij zijn ouders logeren. Hij heeft begeleiding nodig bij het inpakken van zijn tas, omdat hij anders dingen vergeet mee te nemen.
0 (uitgangssituatie)	
+1 (minder dan het doel)	Er is wel een vooruitgang, maar het doel is niet behaald. Kees kan door gebruik van MijnEigenPlan zelfstandig zijn tas inpakken en vergeet daarbij geen dingen in te pakken.
+2 (doel)	
+3 (meer dan het doel)	Er is een vooruitgang die (veel) verder gaat dan het gestelde doel.

Voorbeeld 1

Score GAS (-1, 0, +1, +2, of +3): 0

Toelichting (waarom is het doel niet behaald? Waarom wel?):

Kees ervaarde diverse technische problemen met de app. Hierdoor was het voor hem niet mogelijk om MijnEigenPlan in te zetten, waardoor hij zijn doel niet kon bereiken.

Voorbeeld 2

Score GAS (-1, 0, +1, +2, of +3): 1

Toelichting (waarom is het doel niet behaald? Waarom wel?):

Kees kan door gebruik van de app zelfstandig zijn tas inpakken. Af en toe vergeet hij iets omdat hij het voorwerp wel aankruist in de app, maar dat niet in zijn tas stopt. Er is afgesproken dat hij zelfstandig zijn tas inpakt en dat de begeleiding het daarna nog een keer controleert.

Colofon

Deze beschrijving is tot stand gekomen en gefinancierd binnen de Innovatie-impuls Gehandicaptenzorg (IIG) van Volwaardig leven, een programma van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De Innovatie-impuls heeft als doel om meer technologie in de gehandicaptenzorg in te zetten. Deze technologie moet bijdragen aan de kwaliteit van leven van cliënten en kwaliteit van zorg voor cliënten.

[Lees meer over de Innovatie-impuls 2](#)

Vormgeving

Public Cinema, Amsterdam

Contact

Innovatie Impuls,
Vilans en Academy het Dorp

Disclaimer

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid en met gebruikmaking van de meest actuele gegevens tot stand gekomen. Het is echter niet geheel uitgesloten dat de informatie in deze uitgave onjuistheden en/of onvolkomenheden bevat. Vilans en Academy Het Dorp (AHD) aanvaarden geen aansprakelijkheid voor directe of indirecte schade ontstaan door eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Deze uitgave mag zonder toestemming van Vilans en AHD voor niet commercieel gebruik worden gedownload en verveelvoudigd. Delen uit deze tekst mogen worden overgenomen met bronvermelding. Voorts alle rechten voorbehouden.

Oktober 2023

